

**Zwycięstwo partii Centrum Zgody
w wyborach parlamentarnych
w Republice Łotewskiej 17 września 2011 r.**

Kamil Sobczyk
stażysta Departamentu Analiz Strategicznych

Warszawa, 27 września 2011 r.

W wyborach parlamentarnych w Łotwie zwyciężyło kierowane przez obecnego mera Rygi Niła Uszakowa ugrupowanie Centrum Zgody¹, które zdobyło 28,36 proc. głosów. Drugie miejsce zajęła partia byłego prezydenta Valdisa Zatlersa – Partia Reform Zatlersa², z poparciem 20,82 proc. Rządzące do tej pory ugrupowanie premiera Valdisa Dombrovskisa – Jedność³, uzyskało wynik 18,83 proc. W parlamencie znalazły miejsce ponadto partie: Wszystko dla Łotwy⁴ z 13,7 proc. głosów oraz Związek Zielonych i Rolników⁵ z wynikiem 12,16 proc.⁶.

Wybory były konsekwencją wyniku referendum z 23 lipca 2011 r., w którym 92 proc. Łotyszy opowiedziało się za ich wcześniejszym przeprowadzeniem. Decyzję o referendum podjął ówczesny prezydent V. Zatlers z powodu sprzeciwu parlamentu wobec rządowego wniosku o odebranie immunitetu Ainarsowi Šlesersowi, liderowi oligarchicznej Partii Reform Šlesersa (LPP/LC), podejrzewanemu o korupcję na dużą skalę. Gdy miesiąc później V. Zatlers przegrał w sejmie walkę o reelekcję (na Łotwie głowę państwa wybiera parlament), zdecydował się na założenie własnej partii politycznej, której głównym postulatem stała się walka z oligarchami i korupcją.

Po raz pierwszy w najnowszej historii Łotwy wybory parlamentarne wygrało ugrupowanie reprezentujące interesy mniejszości rosyjskiej, nawołujące do poprawy relacji z krajami Wspólnoty Niepodległych Państw i sceptyczne wobec UE. Dotychczasowe poparcie dla tej partii wahało się, z reguły notując wzrosty w okresach gospodarczych zawirowań i spadki w okresach prosperity⁷. Obecnie mimo postępu reform prowadzonych przez premiera Dombrovskisa, wielu

¹ Ruch centrolewicowy reprezentujący interesy rosyjskiej mniejszości na Łotwie. Podejrzewany o koneksje z rosyjską partią Jedna Rosja. Opowiada się za polepszeniem stosunków z krajami WNP, nadaniu obywatelstwa mniejszościom etnicznym oraz sprzeciwia się przyjęciu euro w 2014 r.

² Ugrupowanie centroprawicowe, głosi przede wszystkim konieczność walki z korupcją i oligarchami, a także potrzebę dalszej integracji z UE, zwiększenia budżetu wojskowego do 2 proc. PKB oraz prowadzenia wspólnej unijnej polityki energetycznej.

³ Koalicja łotewskich partii centroprawicowych. Optuje za trwałym związaniu Łotwy ze strukturami UE i NATO, zapowiada walkę z korupcją i władzą oligarchów oraz z wpływami pozaunijnych państw ościennych.

⁴ Koalicja ugrupowań konserwatywnych, narodowych i ekonomicznych liberałów. Stara się zniwelować swój wizerunek skrajnych nacjonalistów, co utrudniają wypowiedzi niektórych członków.

⁵ Centrowa koalicja partii proekologicznej i agrarnej. Jest eurosceptyczna, przeciwna nadawaniu obywatelstwa mniejszościom, popiera małe gospodarstwa rolne. Duże wpływy ma w niej oligarcha Aivars Lembergs, mer Windawy.

⁶ *Wybory na Łotwie: powstanie prawicowa koalicja?*, <http://tvp.info/informacje/swiat/lotysze-wybrali-centrolewicowe/5270153> (dostęp: 22 września 2011 r.)

⁷ Wyniki wyborcze partii Centrum Zgody i jej poprzedniczek: 2002 – 19 proc., 2006 – 14 proc., 2010 – 26 proc., 2011 – 28,3 proc.

Łotyszy nadal odczuwa skutki światowego kryzysu. Bez wątplenia miało to wpływ na poparcie udzielone ugrupowaniu N. Uszakowa.

Głównym powodem zwycięstwa Centrum Zgody wydaje się jednak rozłam w łotewskiej prawicy. Partie V. Zatlersa i V. Dombrovskisa zdobyły łącznie 39 proc. głosów, a więc o ok. 10 punktów procentowych więcej od zwycięzcy wyborów. Ponadto, znacząco wzrosło poparcie dla nacjonalistycznego sojuszu Wszystko dla Łotwy (zdobył o 6 punktów procentowych więcej niż w poprzednich wyborach). Centrum Zgody zanotowało wzrost poparcia jedynie o 1,75 proc. punktu procentowego, co oznacza, że nie nastąpił jakościowy skok poparcia dla niego w społeczeństwie. Twardy elektorat partii stanowi nadal mniejszość rosyjska (także białoruska i ukraińska), będąca w stanie zapewnić ok. 15-17 proc. głosów. Na pozostałe 10 proc. złożyło się zapewne narastające w Łotwie rozczarowanie trudną sytuacją ekonomiczną. Jest jednak mało prawdopodobne, by poparcie dla Centrum Zgody mogło się jeszcze znacząco zwiększyć. Na dodatek, specyficzny charakter ugrupowania, odwołującego się głównie do mniejszości, znacznie osłabia jego potencjał koalicyjny⁸.

Kontrowersje wśród prawicowych polityków rodzi możliwość wejścia do koalicji Związku Zielonych i Rolników (ZZS). Z partii tej wywodzi się obecny prezydent Łotwy, który ma prawo wyznaczenia premiera. Współpracy z tym stronnictwem stanowczo odmawia jednak V. Zatlers, wskazując na oligarchiczne powiązania ruchu, co w zasadzie przekreśla szansę ZZS. Wybory w Łotwie ukazały znaczący spadek poparcia dla partii kojarzonych z oligarchami. Ugrupowanie LPP/LC nie weszło do sejmu, a Związek Zielonych i Rolników odnotował spadek poparcia o prawie 8 punktów procentowych. Wpływy oligarchów kładły się cieniem na dwudziestoletniej historii łotewskiego parlamentaryzmu.

Perspektywy rozwoju sytuacji:

- W obliczu zwycięstwa prorosyjskiej partii, ugrupowania prawicowe dążą do zawiązania koalicji umożliwiającej rządzenie. W jej skład najprawdopodobniej

⁸ *Latvia's indecisive election: Snap election falls flat*, <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/09/latvias-indecisive-election> (dostęp: 22 września 2011 r.)

wejdą: Partia Reform Zatlersa, Jedność i Wszystko dla Łotwy. Nieco mniej prawdopodobne jest powstanie mniejszościowego gabinetu bez udziału narodowców.

- Najbardziej prawdopodobnym scenariuszem rozwoju sytuacji na Łotwie jest powierzenie przez prezydenta Andrisa Bērziņa misji tworzenia rządu dotychczasowemu premierowi V. Dombrovskisowi. Centrum Zgody, reprezentujące interesy mniejszości rosyjskiej, najprawdopodobniej nie zostanie dopuszczone do władzy.
- Z tego powodu oczekuje się kontynuacji dotychczasowej linii polityki zagranicznej premiera V. Dombrovskisa. Nie należy spodziewać się zmian w podejściu Łotwy do Polski, UE czy Rosji.
- Precedens, jaki stanowi zwycięstwo Centrum Zgody, przy jednoczesnym niepowierzeniu jej liderowi misji tworzenia rządu, może spowodować zaostrenie i tak już napiętej sytuacji narodowościowej na Łotwie. Należy także w tym kontekście oczekiwać krytycznej reakcji ze strony Federacji Rosyjskiej.